

Etiska utmaningar för framtidens välfärd

Lars Sandman
Prioriteringscentrum, Linköpings universitet
Högskolan i Borås
Västra Götalandsregionen

Framtida etiska utmaningar för välfärden

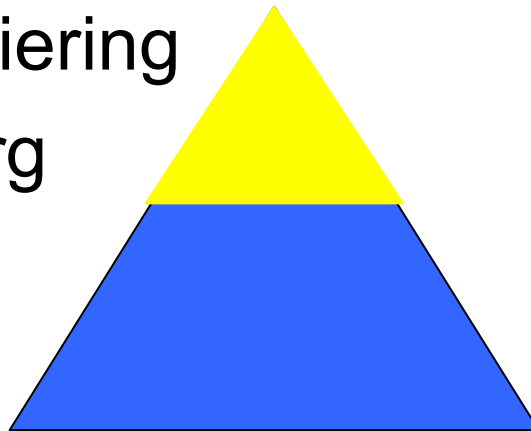
- Framtida resursgap
- Nya teknologiska lösningar - för att hantera resursgapet
- Stärkt ställning för brukare och klienters självbestämmande

Framtida resursutmaning

- Demografiska förändringar med en åldrande befolkning
 - Större behov
 - Mindre skattebas
- Medicin-teknisk utveckling med nya läkemedel och metoder till en hög kostnad som kan kräva omfördelning av resurser från social omsorg
- Beräkningar för hela välfärdsområdet landar på mellan ett gap mellan 100 till 200 miljarder kronor till mitten av 2030-talet

Framtida resursutmaning

- Att hitta en nivå på den offentligt finansierade välfärden som kan rymmas inom existerande resurser:
 - Effektiviseringar
 - Ransonering – och fokusera på det som är allra viktigast - basfinansiering
 - Egenfinansiering
 - Egenomsorg



Framtidens resursutmaning och teknologi

- Effektiviseringar
 - Ökad teknologiutveckling och användning
 - ”Övervakning” – kameror / sensorer/ gps
 - Egenundersökning som rapporteras in genom IT-lösningar
 - Robotar
 - Ökade teknologiska möjligheter – förskjutning mot mer avancerad vård och omsorg i hemmet

Framtidens resursutmaning och teknologi

- Teknologiska effektiviseringar – vilka är de etiska utmaningarna?
 - Ökat egenansvar för brukare och klienter– förskjutning från professionell omsorg och ansvar?
 - Mänsklig närvaro – berövas brukare och klienter en viktig aspekt av omsorgen– kvalitetstid?
 - Integritet
 - Fysisk integritet/ Materiell integritet/ Livsrumintegritet
 - Personlig integritet
 - Rutiner för att hantera och sprida information

Framtidens resursutmaning och teknologi

- Teknologiska effektiviseringar – vilka är de etiska utmaningarna?
 - Rättvisa – att få del av teknologi / eller istället få mänsklig närvaro?
 - Egenfinansiering av teknologi eller mänsklig närvaro – skapar ojämlik tillgång?

Framtidens resursutmaning

- Inom hälso- och sjukvården finns en lagstiftad etisk plattform för prioriteringar
 - Människovärdesprincip
 - Behovs / solidaritetsprincip
 - Kostnadseffektivitetsprincip
 - I första hand prioritera ner eller ransonera sådant som är kopplat till mindre behov eller är mindre effektivt
 - Ett motsvarande stöd saknas för socialtjänsten som ju delvis är en rättighetslagstiftning där SoL och LSS har olika nivåer för vad som ska åstadkommas

Ökat brukar- och klientinflytande

- Stärkt ställning för brukarens eller klientens autonomi
 - Flera alternativ inom hälso- och sjukvårdens område som spiller över
 - Lagen om valfrihet
 - Person-, brukar- eller klientcentrerad omsorg

Ökat brukar- och klientinflytande

- Delat beslutsfattande
 - Brukare / klient bidrar med sina erfarenheter och värderingar
 - Professionella bidrar med sin kunskap och sina erfarenheter (ev också värderingar)
 - Gemensam dialog där båda parter ska vara villiga att kompromissa
 - Gemensamt beslut?
 - Brukaren / klienten eller professionella beslutar?
 - Kompromiss

Ökat brukar- och klientinflytande

- Etiska utmaningar
 - Uppmuntrar en tydligare efterfrågestyrd omsorg?
Högre krav samtidigt som mindre resurser?
 - Hur hantera de som är beslutsoförmögna eller som har svagare beslutskapacitet?
 - Ökade risker för brukare och klienter?
 - Ansvarsförskjutning från professionella till patient? – anhöriga?

Ökat brukar- och klientinflytande

- Etiska utmaningar
 - Ökade skillnader - ojämlikhet / orättvisa?
 - Möjlighet till autonomi / ta ansvar
 - Olika krav på livet

Ökat patientinflytande

- Etiska utmaningar
 - Förskjutning från att erbjuda alternativ eller rekommendera vad patienten ska göra till att ge stöd till patientens egna / delade beslut
 - Frågor om evidens

Slutsatser?

- Framtidens socialtjänst:
 - Mer avancerad omsorg i hemmet
 - Mer teknologi i hemmet
 - Mindre resurser i relation till behov / förväntningar?
 - Mer ansvar för patient och närstående?
 - Mer inflytande för patient (och närstående)?
 - Förändrad professionell roll – mer empowerment
 - mindre paternalism?

Lösningar?

- Ett mer systematiskt och organiserat arbete med de etiska frågorna inom socialtjänsten
 - Integrera etisk bedömning i beslutsunderlag
 - Öka den etiska kompetensen hos ledarskapet och medarbetare
 - Utveckla möjligheter till organisatoriskt stöd och minne för att hantera de etiska frågorna – exempelvis IT-stöd